

obert, els camps d'estudi sobre aquesta temàtica són molts i queda molt per dir. I no només pel que fa a l'estudi del risc d'inundació com a esdeveniment hidrogeomorfològic, sinó també pel que fa al seu vessant humà i social; en altres paraules, a les relacions home-natura que suscita la problemàtica de les inundacions i avingudes fluvials.

Anna Ribas i Palom

Hamel, Pierre & Klein, Juan Luis (eds) (1991) «Partenariat et territoire» número especial de *Cahiers de géographie du Québec*, vol. 35 núm. 95

Al llarg del present segle i fins a la dècada dels anys setanta, l'Estat-nació s'ha configurat com l'element estructurador de l'economia i l'organització espacial de les societats occidentals industrialitzades: l'arribada de la crisi qüestiona, precisament, l'Estat (en tant que referent social fonamental incapaç de fer front a la darrera transformació cíclica del capitalisme) i la nació (que deixa de ser l'espai cultural apropiat per a la gestió conjunta de les problemàtiques econòmiques i socials). L'eficàcia de les estructures estatals és posada en qüestió arreu i les cultures nacionals són amenaçades per l'eclosió de les cultures locals.

La crisi hauria donat lloc a una nova organització econòmica basada en el desenvolupament difús i l'especialització flexible en què la competència no es produeix només per la via dels preus sinó per la de la innovació i el disseny, i en la qual les noves tecnologies, les innovacions en els transports i les comunicacions i la segmentació de la demanda generen distintes pautes de localització de la producció (per desconcentració, descentralització, desindustrialització, etc.) i de la mà d'obra (suburbanització, perifereïtzació, etc.). Les condicions tecnològiques i el procés de producció propis

de l'economia flexible postfordista permeten explotar l'especificitat de cada lloc (de cada ciutat i regió) a escala internacional i s'endega, així, una decidida competència entre ells: la desintegració de les barreres i les distàncies (polítiques, econòmiques o d'informació), mitjançant aquests processos de globalització i internacionalització, reafirmen les identitats i exalten els localismes (des de l'escala de barri a les reivindicacions nacionals) i provoquen que la mundialització de l'esfera econòmica i la localització de l'esfera social esdevinguin processos fortament interrelacionats.

Segons les paraules de presentació escrites per Pierre Hamel i Juan-Luis Klein (directors d'aquest número especial) les experiències del *partenariat* s'inscriuen dins aquest marc turbulent de crisi i formen part, doncs, dels complexos processos d'emergència d'un ordre geopolític internacional i de la definició d'un nou sistema de regulació caracteritzat per —entre moltes altres coses— un nou repartiment de les responsabilitats socials. Segons ells, les pràctiques *partenarials* serien les exponents d'un nou mode de regulació (la renovada reproducció del capitalisme) a escala local, de manera que l'estudi d'aquestes pràctiques evidenciaria quin és la dimensió espacial adoptada en el moment de la crisi i de la sortida de la crisi o, segons les seves paraules, quin és la «nova geogràficitat de l'estructura social».

Christiane Gagnon i Juan-Luis Klein (que signen el primer dels articles de l'obra) afirmen que la noció de *partenariat* associada al model socialdemòcrata de col·laboració mútua o acord social ja ha quedat definitivament superada i que ara per ara aquest concepte s'identifica amb un nou tipus de contracte social que sembla establir-se entre diversos actors socials: des del govern i l'administració fins als sindicats, les empreses, els poders locals i qualsevol tipus de manifestació pròpia de la «societat civil», sempre a l'escala local. Aquests lligams que, en principi, haurien estat simples consultes o convenis puntuals (en el

temps i en l'espai) o sectorials (en les activitats i els actors), haurien adoptat progressivament, un caràcter institucional i, per tant, estructural.

Els actors socials locals es desmarquen de l'aparell de l'estat, incapaç ja de respondre a les seves aspiracions (segons l'article de Jacques Fissette i Mustapha Saïmi) i als problemes i les exigències d'un context econòmic cada vegada més transnacional (segons Christiane Gagnon i Juan-Luis Klein). És en aquest marc que es multipliquen les experiències de *partenariat* local i regional entre diverses administracions, empreses, institucions, moviments associatius, etc., per tal d'oferir serveis (Céline Cloutier i Pierre Hamel), crear llocs de treball (André Lemelin i Richard Morin), construir xarxes (Marc-Urbain Proulx), conferir polítiques (Olivier Soubeyran), definir estratègies d'intervenció (Hervé Gumuchian) o emmarcar les relacions de raça o gènere (Paul Villeneuve).

Gagnon i Klein distingeixen diverses formes i actors propis del *partenariat*: el *partenariat* polític interestatal, resultat d'un nou repartiment i «gestió associada» dels espais del poder entre els dispositius centrals, regionals i locals de l'administració pública; el *partenariat* tecnoproductiu, que propicia col·laboracions entre universitats, empreses i governs locals, tot estimulant les inversions i l'economia local; el *partenariat* corporativista, que té per objectiu la promoció i el finançament de l'empresariat; el *partenariat* públic i comunitari (entre les administracions i associacions ciutadanes), per mitjà del qual es posen en marxa programes de desenvolupament social per tal de millorar les condicions de certs grups socials o barris marginats.

El que és ben cert és que tots plegats fan convergir les seves forces en projectes definits col·lectivament segons una lògica territorial: el *partenariat* (l'acció conjunta d'actors socials aglutinats per projectes d'organització social i econòmica de barris, pobles, ciutats o regions) constitueix un mecanisme de consti-

tució horitzontal d'una societat aparentment desfeta sota l'esclat de la crisi de l'estat-nació. Així doncs, l'actuació dels actors socials s'inscriu en una nova forma de gestió on la proximitat territorial prima sobre les distàncies socials. L'esfera local esdevé el punt significatiu de referència cultural per a la mobilització d'un gran nombre d'actors socials que hi veuen un marc d'afermament de la seva autonomia, alhora que una ocasió d'innovació social. Des de l'Administració central, l'àmbit local esdevé una bona possibilitat de configurar els nous espais de desenvolupament.

Tal com molt bé demostren els articles que integren aquest número especial amb l'estudi de diverses situacions observades a Montreal, al Quebec i a algun altre indret de la francofonia, les repercussions del *partenariat* són múltiples, especialment a nivell de la creació de llocs de treball, de la gestió social i de la descentralització del poder. De manera global, el seu impacte principal resideix en l'accentuació del moviment de territorialització de l'acció social, l'endegament d'una xarxa de comunicacions entre organitzacions, el reconeixement de l'autonomia i la identitat locals, la convergència de les estratègies públiques i privades, així com també la mobilització de la població i els recursos, inclosos els moviments socials, tot plegat a una escala geogràfica cada vegada més precisa.

Gagnon i Klein reconeixen que la noció i la significació de *partenariat* han estat molt sovint descrites però rarament explicitades: la literatura sobre *partenariat* comença a ser abundosa (tal com ho demostra l'extens recull bibliogràfic del seu article), però acostuma a ser essencialment descriptiva, tot presentant diferents tipus d'experiències. Aquest número de CGQ cauria, una vegada més, en aquest parany si no fos per l'article introductor de l'edició («Partenariat et territoire: vers une nouvelle géographie du social?») i el que signen Gagnon i Klein («Le partenariat dans le développement local: tendances actuelles et perspectives de changement social»), els

quals permeten emmarcar i teoritzar sobre la realitat i les perspectives del *partenariat* amb un seguit de reflexions inèdites excel·lents que a partir d'ara s'hauran de convertir en punt de referència obligat sobre el tema.

En tot cas, potser caldria matisar la visió extremament positiva i optimista (i, doncs, escassament crítica) que aquests autors mantenen pel que fa al *partenariat*: si bé és cert que ha esdevingut una via excel·lent que permet a ciutadans i a actors socials participar de manera més activa en la gestió i el desenvolupament de llurs quadres de vida i treball, cal no oblidar que moltes de les pràctiques *partenariats* no són sinó una estratègia dels poders públics (polítics i econòmics) que, per fer front a la insuficiència de l'Estat-del-bienestar davant les noves manifestacions de la crisi econòmica, han optat per la privatització de la gestió social i pel desengatjament en les opcions de desenvolupament.

El que aglutina en pràctiques *partenariats* actors socials de tan distinta procedència no és una determinada ideologia o una concepció de la societat amb voluntat de resoldre els nous conflictes socials, sinó la realització en comú d'una sèrie de pràctiques destinades a assegurar la pròpia supervivència en un món de canvis i turbulències.

De vegades sembla que s'atorguen al *partenariat* certes atribucions que transcendeixen les seves possibilitats: així aquests autors entenen el *partenariat* com un marc compacte i ja constituït capaç de superar el sistema socioeconòmic vigent i generar noves estructures i institucions (una nova forma de contracte social) per tal d'eliminar el tancament i la sectorialització propis de la regulació keynesiana. També assenyalen que el *partenariat* és un nou mode de regulació de les relacions socials a escala local i, per tant, constitueix un aspecte important de la regulació del sistema social i econòmic a nivell global.

Sobta el caràcter definitiu i contundent d'algunes d'aquestes afirmacions, més encara si tenim en compte l'escàs bagatge teòric pu-

blicat sobre les característiques i l'abast del *partenariat*. En qualsevol cas, queda ben demostrat que es fan necessàries més reflexions com les que, amb llenguatge molt entenedor i un perfecte ordre d'exposició, presenta aquest número de *Cahiers*, tot palesant que les pràctiques *partenariats* permeten enriquir les teories generals de producció de l'espai i afegir-hi perspectives que ofereixen més atenció als actors socials i espacials i a les seves característiques i projectes locals.

Abel Albet

Learmonth, A. (1988); *Disease Ecology: an introduction*, Basic Blackwell. Oxford, 456 p.

Amb el nom «malaltia ecològica» es presenta un llibre prou suggerent, per als estudiants de geografia interessats en el tema de les malalties contextualitzades en el medi ambient on es generen. L'autor hi recull un gran nombre de treballs immersos dins d'aquesta línia d'investigació. La —també anomenada— «geografia de la medicina» es pot definir breument com l'estudi dels models de distribució de les malalties, llurs causes i factors interrelacionats (estil de vida, clima, accés als serveis sanitaris, dieta...) i canvis del temps i l'espai.

Per a l'estudi de les malalties cal, sens dubte, comptar amb un metge. I per a l'estudi de les malalties i llur comportament territorial cal afegir-hi, a més a més, l'enfocament geogràfic i llurs tècniques d'anàlisi i síntesi. Aquesta és la raó per la qual l'autor escull el nom d'«ecologia de les malalties», «geografia de la medicina» o «geografia de la salut». Aquests termes propicien, segons paraules textuals, «el matrimoni» entre l'ecologia de les malalties i els estudis geogràfics».

D'aquesta manera, es fa palesa la veritable aportació que la geografia pot fer, dins dels equips interdisciplinaris, en l'estudi de les malalties i la salut de la població en general.